University of Sistan and Baluchestan

Journal of Lyrical Literature Researches

Print ISSN: 2008 - 5737
Online ISSN: 2538 - 5011

Homepage: https://jllr.usb.ac.ir

A comparative study of the mapping of the structural elements of the tangible realm of “lost object” on the structural elements of the intangible domain of “love” in the poems of Saadi Yusuf and Ahmed Shamlou.

Abbas Najafi[1] | Khodadad Bahri[2]✉ | Rasoul Balavi[3] | Haydar Far Shirazi[4]

1. Ph.D Student in Arabic Language and Literature, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. Email: abbasnajafi3900@gmail.com
2. Assistant Professor of Arabic Language and Literature at Persian Gulf University, Bushehr, Iran. Email: bahri@pgu.ac.ir
3. Professor, Department of Arabic Language and Literature, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. Email: r.balawi@yahoo.com
4. Associate Professor, Department of Arabic Language and Literature, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. Email: shiraz-he@yahoo.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received
18 August 2023
Received in revised form
5 March 2024
Accepted
10 March 2024
Published online
22 September 2024

Keywords:
conceptual metaphor, name mapping, love, Saadi Yusuf, Ahmed Shamlou.

ABSTRACT

Saadi Yusuf and Ahmed Shamlou are among the greatest poets of the present century who have presented intangible concepts such as love in a tangible form to the audience of their poetry by using conceptual metaphor. The cognitive study of conceptual metaphor in the poems of these two poets is not the only way to understand abstract concepts such as love in a material conceptual framework called "lost object"; It is also a way to understand the abstract concept of love more deeply. The reflection of the intangible image of love in the tangible mirror of the "lost object" helps the audience to understand this complex and intangible concept in a simpler and more tangible way. This research investigates the creative organization of the concept of love as the destination realm in the empirical form of "lost object" as the origin realm with an inductive and descriptive-analytical method and with the comparative approach of the American school. In addition, it also deals with the mapping of this name mapping quantitatively and in the form of a diagram. The results of the present research are that by identifying the systematic correspondences between the intangible concept of love and the tangible concept of "lost object", in addition to proving the textual coherence and showing the structural link, the missing aspect of this basic and life-creating concept is highlighted in the social dimension and the dangers of a world without love are reminded. learned and bring it back into life.

Cite this article: Najafi, A; Bahri, Kh; Balavi, R; Far Shirazi, H. (2021). “A comparative study of the mapping of the structural elements of the tangible realm of “lost object” on the structural elements of the intangible domain of “love” in the poems of Saadi Yusuf and Ahmed Shamlou.)”. *Journal of Lyrical Literature Researches*, 22(43), 225-242. http//doi.org/10.22111/jllr.2024.46426.3190

© Najafi, A; Bahri, Kh; Balavi, R; Far Shirazi, H.

Publisher: University of Sistan and Baluchestan.

Extended Abstract

1. Introduction

By proposing cognitive metaphor, cognitive semanticists introduced a new plan in the definition of metaphor. In this approach, the range of metaphor reached from the level of language to mental concepts and the view of metaphor changed from a rhetorical-decorative tool to an essential part of human thinking and one of its fundamental dimensions. In the traditional view, metaphor belonged to the realm of unconventional and poetic language and had nothing to do with the language of thought. But in the light of cognitive research, this historical and essential distinction was removed and metaphor became an essential part of everyday language and thought. In the modern approach, metaphor is not merely "a tool for poetic imagery and a kind of literary arrangement, but the main essence of metaphor is the experience and understanding of one thing through another" (Likaf and Johnson, 1980: 3). Today, in cognitive linguistics studies, conceptual metaphor is a quantitative and accurate tool for analyzing texts and tunneling to the underlying layers of the text. Conceptual metaphor is the organization and understanding of an intangible domain in the form of a tangible realm.

In the poems of Saadi Yusuf and Ahmad Shamlou, macro and abstract concepts such as "life", "death" and "love" can be understood with the help of conceptual metaphor. Drawing these non-material concepts in a material and understandable format creates an interwoven network of conceptual metaphors and imposes a specific discourse on the structure of the text and finally causes the audience's thought system and his/her individual and social behavior to be on the right track. Special guidance. In the present research, the conceptual metaphor of love based on the comparative American school in the poems of Saadi Yusuf and Ahmed Shamlou has been investigated. The upcoming research aims to examine the focal metaphor "time is the enemy" based on the conceptual metaphor theory of Likaf and Johnson in the poems of Saadi Yusuf and Ahmed Shamlou and answer the following questions:

- What are the realms of origin and destination in the nomenclature "Love is a lost object"?
- In the discussed name mapping, how is the mapping of the concepts of the origin territory on the concepts of the destination territory?
- What are the systematic correspondences between the concepts of origin and destination in the naming of "Love is a lost object"?

2. Research methodology

The current research, with an inductive method and a descriptive-analytical method and with the comparative approach of the American school, examines the creative organization of the concept of love as the destination territory in the experimental form of "lost object" as the origin territory; In addition, he tries to draw the mapping of this name mapping quantitatively and in the form of a diagram.

3. Discussion

In Yusuf's poems, the multiple use of the verb "discuss" as well as verbs derived from the subject "waste" and "lack" for the concept of love prove the fact that the search for love is one of the poet's most central concerns. He is a freedom-loving poet, "among other prominent themes in his poetry, themes such as death, city, village, homeland, Palestine, struggle and freedom can be mentioned" (Al Tomeh, 2002: 229). Logically, the shortest way to reach the door of freedom is undoubtedly to pass through the path of love and empathy and throw away grudges and draw a line on separations; But the time of the poet's life is a time alien to love and devoid of it. Because sadness is so dominant that there is no room for happiness and love and picking up the guitar, which is one of the instruments of the tarb" (Najafi and Bahri, 1401: 13). Using the metaphor "love is a lost object" makes sense in the heart of such an atmosphere; To put it more clearly, this metaphor symbolizes a time devoid of love with the utmost clarity. In Saadi Yusuf's poems, verbs signifying the search, in the form of expressions such as "Taraqar een habibitek", "Bakhtarat her", "Sof I am looking for you", "I am not looking for faces", "You were looking for me". "Deja al-Hab fi al-Safkeh, when the lead leads" have found an external appearance. "Did you come to look for your beloved who is lost between Al Madain?" (Youssef, 2014, vol. 1: 181). The most important practical results of the current research is that by identifying systematic correspondences between the abstract concept of love and the material concept of "lost object", in addition to proving the textual coherence and showing the structural link, the missing

aspect of this life-giving concept has been highlighted in the social dimension and the dangers A world without love, it is pointed out; This makes the audience aware of the importance of the presence of this concept in the heart of life and causes them to individually and collectively search and reset the concept of love in the heart of life.

4. Conclusion

The organization of love in the form of "lost object" creates an important name-mapping with the title "Love is a lost object". The conceptual metaphor "love is a lost object" is considered a structural metaphor in which the "lost object" which is a tangible structure is considered the origin domain and "love" which is an intangible concept is considered the destination domain. The structuring of the abstract concept of love through the objective concept of "lost object" has an undeniable contribution to the understanding of this complex abstract concept. Among the most important concepts related to the field of "lost object" and its components, we can include such things as "searcher", "searcher", "searched object", "searched place", "reason for loss", " He pointed out the reason for insisting on searching" and "the result of searching".

In the conceptual metaphor "love is a lost object", a set of systematic correspondences between the structural elements of the origin and destination domains is established as follows: the searcher corresponds to the poet and his contemporaries. The searcher corresponds to love and its related. The search location corresponds to the geography of the two poets' lives. The reason for the loss corresponds to the material reasons for the loss of an object; Reasons such as the fate of time and political-social reasons. The reason for insisting on searching corresponds to the material reasons for insisting on finding a material object, reasons such as the saving property of love. The search result corresponds to the search results of a material object that oscillates between the two states of "found" and "not found".

A careful analysis of the conceptual metaphor "Love is a lost object" will lead to a clear understanding of the quantity and quality of the abstract concept of love. Saadi Yusuf and Ahmed Shamlou's integrated, intelligent and systematic depictions of the simple concept of love in the form of "lost object", in addition to facilitating the process of perception in understanding one of the most abstract concepts of existence, in a sociological and pathological analysis, the roots of this loss were discovered, the consequences of Its absence is revealed and the audience is invited to search for love and use the benefits of its presence, emergence and emergence in personal and social fields; A love that can change if found and established

It creates a fundamental change in the foundations of individual and social life and causes a new plan to be created.

The reasons for searching for love go back to the life conditions of these two poets; A time when, from their point of view, love has been marginalized and it is very difficult to find and understand it. On the other hand, these two poets do not know an alternative to the saving alchemy of love, and this fact has led them to organize the immaterial concept of love in the form of a "lost object". A conceptual metaphor that highlights the latent aspect and the necessity of love, and points to the absence of love from the life time of these two poets; Absence that makes the search necessary.

5.References

Al Tomeh, S. (2002). *Rawad al-Shaar al-Harr in Iraq*, first edition, Baghdad: Dar al-Balaghah. Pourabrahim, Sh. (2008). *Linguistic study of metaphor in the Qur'an: a contemporary theoretical approach (cognitive framework)*, Ph.D. thesis, General Linguistics, Madras University of Education.

Alam. Masoumi, A and Maryam K. (2009). “Ontological Metaphors in Children's Manuscripts”, *Pazand*, Vol. 6, Issue 22 and 23, 79-99.

Aldridg, A. O. (1969). *Comparative Literature: Matter and Method*. Chicago: University of Illinois Press.

Al-Harasi, A. (2002). *Studies in Conceptualization, third edition*, Sultanate of Oman: Oman Foundation for Press, News, Publishing and Advertising.

Al-Khatib, H. (1999). *Afaq al-Adab al-Maqarn*, Arabic and International, Damascus: Dar al-Fekr.

Barani, M., Khalili Jahantigh, M., & Hakimi far, M. (2016). Application of the conceptual metaphor in Nasir Khosrow's odes. *Journal of Lyrical Literature Researches*, Vol. 14, Issue 27, 41-62.

Fatouhi Roud Mojni, M. (2010). *Theories, approaches and methods stylistics*, Tehran: Sokhan.

Grady, J. E. (2007). "*Metaphor" in Geeraerts, D. and Cuyckens, H. ed;* The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics; New York: Oxford University Press, pp. 188-213.

Kochesh, Z. (2013). *A practical introduction to metaphor*; Translated by Shirinpour Ebrahim, Tehran: SAMT.

Kochses, Z, (2014), *Metaphor in Culture*, translated by Nikta Tzam, first edition, Tehran: Siahroud Publications.

Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*, New York: Oxford University Press, Second Edition.

Lakoff, G. (1993). *The Contemporary Theory of Metaphor"*, in Methafor and Thought, Ed. A. Ontoy, 2nd edit, Londin: Cambridge University Press, pp 257-202.

Lakoff, G. (1993). *"The Contemporary Theory of Metaphor"*, in Methafor and Thought , Ed.A.Ontoy , 2nd edit, Londin: Combridge University Press, pp. 257-202.

Lakoff, G. and Johnson, M. (2014). *Metaphors we live with*, translated by Hajar Agha Ebrahimi, first edition, Tehran:

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors We Live By. Chicago: Univ. of Chicago Press.

Najafi, A and Bahri Kh. (2022). "The semiotics of the title in Diwan "Al-Layali Kollaha" by Saadi Yusuf based on Saussure's approach", *Review of Contemporary Arabic Literature*, Vol. 12, Issue 22, pp. 117-91.

Najafi, A. (2010). *Abdul Wahab Al-Bayati and Ahmad Shamlou in the Mirror of Comparative Literature*, Master's Thesis of Arabic Language and Literature, Ferdowsi University of Mashhad.

Rasekh Mohand, M. (2009). *an introduction to the cognitive anthropology of theories and concepts*, Tehran: SAMT.

Remak, H. (1961). "*Comparative Literature,It's Definition and Function", Comparative Literature, Method and Perspective*, Edited by Newton Phelps, Stallknecht and Horst Fernz, Carbondal, Illinois University Press, p.p:3-37.

Shafiei Kadkani, M. R. (2001). *Contemporary Arab Poetry*, Tehran: Sokhon Publications.

Shamlou, A. (2008). *collection of works*, 13th edition, Tehran: Negah publishing house.

Youssef, S. (2014). *Al-Amaal al-Shaariyyah: All Nights, Volume* 1, First Edition, Beirut: Al-Jamal Publications.

Youssef, S. (2014). *Al-Amaal al-Shaariyyah: Al-Qasaed al-Hattah al-Shiimiyah*, vol. 7, first edition, Beirut: Al-Jamal Publications.

Youssef, S. (2014). *Poetical Works: Hafid Amre Al-Qais*, Volume 5, First Edition, Beirut: Al-Jamal Publications.

پژوهشنامه ادب غنایی

شاپا چاپی: ۲۰۰۸-۵۷۳۷
شاپا الکترونیکی: ۲۵۳۸-۵۰۱۱

Homepage: https://jllr.usb.ac.ir

واکاوی تطبیقی نگاشت عناصر سازه‌ای قلمرو ملموس «شیء گم‌شده» بر عناصر سازه‌ای حوزهٔ ناملموس «عشق» در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو

عباس نجفی[۱] | خداداد بحری[۲]✉ | رسول بلاوی[۳] | حیدر فرع شیرازی[٤]

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران، رایانامه: abbasnajafi3900@gmail.com

۲. نویسنده مسئول: استادیار زبان و ادبیات عربی دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران، رایانامه: bahri@pgu.ac.ir

۳. استاد زبان و ادبیات عربی دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران، رایانامه: r.balawi@yahoo.com

٤. دانشیار زبان و ادبیات عربی دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران، رایانامه: shiraz-he@yahoo.com

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱٤۰۲/۰۵/۲۷
تاریخ بازنگری: ۱٤۰۲/۱۲/۱۵
تاریخ پذیرش: ۱٤۰۲/۱۲/۲۰
تاریخ انتشار: ۱٤۰۳/۰۷/۰۱

واژه‌های کلیدی:
استعارهٔ مفهومی، نام‌نگاشت، عشق، سعدی یوسف، احمد شاملو.

چکیده

سعدی یوسف و احمد شاملو از بزرگترین شاعران دوران معاصر هستند که با به‌کارگیری ابزار استعارهٔ مفهومی، مفاهیم مجرّدی همچون عشق را در قالبی قابل‌لمس و درک به مخاطبان شعر خویش عرضه داشته‌اند. واکاوی شناختی استعارهٔ مفهومی در اشعار اینان، تنها شیوه‌ای برای فهم مفاهیم انتزاعی‌ای مانند عشق در چارچوب مفهومی مادّی به نام «شیء گم‌شده» نیست؛ بلکه روشی برای نقب‌زدن به لایه‌های زیرین مفهوم انتزاعی عشق و فهم عمیق‌تر آن نیز است. انعکاس تصویر غیرمحسوس عشق در آئینهٔ محسوس «شیء گم‌شده»، مخاطب را در درک هرچه ساده‌تر و محسوس‌تر این مفهوم پیچیده و غیرمحسوس یاری می‌کند. پژوهش حاضر با شیوه‌ای استقرایی و به روش توصیفی-تحلیلی و با رویکرد تطبیقی مکتب آمریکایی، به بررسی نحوهٔ سازماندهی خلّاقانهٔ مفهوم عشق به‌عنوان قلمرو مقصد در قالبِ تجربی «شیء گم‌شده» به‌عنوان قلمرو مبدأ می‌پردازد؛ ضمن اینکه به ترسیم نگاشت این نام‌نگاشت نیز به‌صورت کمّی و در قالب نمودار همّت می‌گمارد. مهم‌ترین نتایج کاربردی پژوهش حاضر این است که با شناسایی تناظرهای نظام‌مند بین مفهوم انتزاعی عشق و مفهوم مادّی «شیء گم‌شده»، علاوه بر اثبات انسجام متنی و نشان‌دادن پیوند اندام‌وار سازه‌ای، در بُعد اجتماعی نیز وجه مفقود بودن این مفهوم زندگی‌ساز برجسته شده و مخاطرات دنیای بدون عشق، گوشزد می‌شود؛ امری که مخاطبان را به اهمیّت حضور این مفهوم در دل زندگی آگاه می‌کند و باعث می‌شود به‌صورت فردی و جمعی به جست‌وجو و بازنشانی مفهوم عشق در دل زندگی بپردازند.

نجفی، عباس؛ بحری، خداداد؛ بلاوی، رسول؛ فرع شیرازی، حیدر. (۱٤۰۰). واکاوی تطبیقی نگاشت عناصر سازه‌ای قلمرو ملموس «شیء گم‌شده» بر عناصر سازه‌ای حوزهٔ ناملموس «عشق» در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو. *پژوهشنامهٔ ادب غنایی*، ۲۲(٤۳)، ۲۲۵-۲٤۲.

http//doi.org/10.22111/jllr.2024.46426.3190

CC BY NC

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان.

© نجفی، عباس؛ بحری، خداداد؛ بلاوی، رسول؛ فرع شیرازی، حیدر.

۱- مقدمه

معناشناسان شناختی با مطرح‌کردن استعارهٔ شناختی، طرحی نو در تعریف استعاره درافکندند. در این رویکرد، محدودهٔ استعاره از سطح زبان به مفاهیم ذهنی رسید و نگاه به استعاره از ابزاری بلاغی-تزئینی به جزئی اساسی از تفکر بشری و یکی از ابعاد بنیادین آن تغییر جهت داد. در نگاه سنتی، استعاره متعلّق به قلمرو زبان نامتعارف و شاعرانه بود و ربطی به زبان تفکر و اندیشه نداشت؛ اما در پرتو پژوهش‌های شناختی، این تمایز تاریخی و جوهری از میان برداشته شد و استعاره بدل به جزئی اساسی از زبان روزمره و تفکر شد. در رویکرد نوین، استعاره صرفاً «ابزاری برای تصویرسازی‌های شاعرانه و نوعی آرایهٔ ادبی نیست، بلکه جوهرهٔ اصلی استعاره، تجربه و فهم یک چیز به‌وسیلهٔ چیزی دیگر است» (لیکاف و جانسون، ۱۹۸۰: ۳). امروزه در مطالعات زبان‌شناسی شناختی ابزار استعارهٔ مفهومی، ابزاری کمّی و دقیق برای واکاوی متون و تونل‌زدن به لایه‌های زیرین متن است. استعارهٔ مفهومی، سازماندهی و درک حوزه‌ای ناملموس در قالب قلمروی محسوس است.

در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو، مفاهیم کلان و مجرّدی همچون «زندگی»، «مرگ» و «عشق» به کمک استعارهٔ مفهومی، قابل‌فهم و درک شده‌اند. ترسیم این مفاهیم غیرمادی در قالبی مادی و قابل‌درک، شبکهٔ درهم‌تنیده‌ای از استعاره‌های مفهومی را ایجاد کرده و گفتمان خاصی را بر ساختار متن تحمیل می‌کند و درنهایت باعث می‌شود تا نظام اندیشگانی مخاطب و رفتار فردی و اجتماعی او به مسیر و بستری خاص هدایت شود. یوسف و شاملو به‌عنوان دو تن از شاعرانی که برای خود رسالتی اجتماعی قائلند و از همین رو به ابزاروارگی شعر معتقدند، به نجات جهان و تغییر آن از طریق ایجاد تغییر در رفتار آدمیان می‌اندیشند. از راهبردها و راه‌کنش‌های به‌کارگرفته‌شده توسط این دو شاعر در راستای تلنگرزدن به ذهن و روان مخاطب و درنتیجه تغییر رویکرد او، استفاده از ابزار استعارهٔ مفهومی و ارائهٔ مفاهیم پیچیده در قالبی درک‌شدنی و ملموس است. عشق به‌مثابهٔ مفهومی انتزاعی دارای ساختاری درک‌ناشدنی توسط سیستم شناختی انسان است. سعدی یوسف و احمد شاملو درجهت ارائهٔ تصویری بی‌شائبه از این مفهوم پیچیده، از ابزار استعارهٔ مفهومی مدد جسته و با به‌کارگیری مفاهیمی مادی همچون «شیء»، در هرچه هویداترکردن و فهم‌پذیرتر ساختن این مفهوم کوشیده‌اند. یوسف و شاملو با مفهوم‌سازی مفهوم انتزاعی زمان در قالب «شیء» گم‌شده، استعارهٔ ساختاری «عشق، شیء گم‌شده است» را پدید آورده‌اند. نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است» با الگوبرداری‌های بدیع، مفهوم پیچیدهٔ عشق را در چارچوب شناخته‌شدهٔ «شیء گم‌شده»، درک‌شدنی و لمس‌پذیر کرده است. با شناسایی تناظرهای نظام‌مند موجود در بین مفهوم غیرمادی عشق و مفهوم مادی «شیء گم‌شده»، رویه‌ای دیگر از مفهوم عشق به مخاطب نموده می‌شود و راهی را به انسجام متنی موجود در اشعار این شاعران می‌گشاید. واکاوی دقیق استعارهٔ مفهومی «عشق، شیء گم‌شده است» باعث درک واضحی از کمّیت و کیفیت مفهوم انتزاعی عشق می‌شود.

۱-۱- بیان مسئله و سؤالات پژوهش

در پژوهش حاضر، استعارهٔ مفهومی عشق براساس مکتب آمریکایی تطبیقی در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو مورد بررسی قرار گرفته است. مکتب آمریکایی در ادبیات تطبیقی به‌دنبال انتقادهای شدیدی که منتقدانی همچون «رنه ولک» بر مکتب فرانسوی وارد کردند، پایه‌گذاری شد. اساسی‌ترین انتقاد منتقدانی چون «ولک» بر رویکرد تاریخی مکتب فرانسه بود. در این مکتب برخلاف مکتب فرانسه اصل تأثیر و تأثر در روابط میان ادبیات مختلف در کانون توجه نیست. آنچه در این مکتب اهمیت و اصالت دارد، اصل تشابه و همانندی است. «همین اصل تشابه و همانندی موجب شد که در این مکتب ادبیات با دیگر معارف بشری ازجمله هنرهای زیبا مثل نگارگری، معماری، رقص، موسیقی و حتی بررسی رابطهٔ ادبیات با علوم تجربی نیز در حوزهٔ پژوهش‌های ادبی و نقدی قرار گرفت. ادبیات تطبیقی در این مکتب با نقد مدرن گره خورده است» (الخطیب،

۱۹۹۹: ٤٦). در این مکتب، ادبیتِ یک اثر ادبی یعنی تمام ویژگی‌هایی که یک اثر را به اثری ادبی تبدیل می‌کند، در کانون اهمیت است؛ به عبارت روشن‌تر، آنچه در بررسی و تطبیق آثار ادبی در مکتب آمریکایی اهمیت دارد، میزان ادبیت یک اثر است، نه روابط تاریخی یا رابطهٔ تأثیر و تأثر. وجود مشابهت‌های انکارناشدنی میان اشعار یوسف و شاملو در تبیین حوزهٔ مفهومی عشق، ضرورت بررسی شعر این دو شاعر را ایجاب می‌کند. تصویرسازی‌های یک‌پارچه، هوشمندانه و نظام‌مند یوسف و شاملو از مفهوم مجرد عشق در قالب «شیء گم‌شده»، علاوه بر تسهیل پروسهٔ ادراک در فهم یکی از انتزاعی‌ترین مفاهیم هستی، در تحلیلی جامعه‌شناسانه و آسیب‌شناسانه، ریشه‌های این گم‌شدگی کشف شده، تبعات ناشی از فقدان آن بازنموده می‌شود و مخاطب دعوت به جست‌وجوی عشق و استفاده از مزایای حضور، ظهور و بروز آن در بُعد فردی و اجتماعی می‌شود؛ عشقی که در صورت پیداشدن می‌تواند تغییرات اساسی در بنیان‌ها و ساحت‌های زندگی فردی و اجتماعی ایجاد کرده و باعث درافکندن طرحی نو شود. پژوهش پیش‌رِو، درصدد است تا استعارهٔ کانونی «عشق، شیء گمشده است» را بر اساس نظریهٔ استعارهٔ مفهومی لیکاف و جانسون در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو مورد بررسی قرار داده و به سؤالات زیر پاسخ دهد:

– قلمروهای مبدأ و مقصد در نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است» کدامند؟

– در نام‌نگاشت مورد بحث، نگاشت مفاهیم قلمرو مبدأ بر مفاهیم قلمرو مقصد به چه شکل صورت می‌گیرد؟

– تناظرهای نظام‌مند میان مفاهیم قلمرو مبدأ و مقصد در نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است» کدامند؟

۱-۲- هدف و ضرورت تحقیق

از آن رو که نگاشت عناصر سازه‌ای قلمرو ملموس «شیء گم‌شده» بر عناصر سازه‌ای حوزهٔ ناملموس «عشق» در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو باعث تولید معنا شده‌اند، ضروری است که نگاشت مورد بحث در این اشعار بررسی شوند تا لایه‌های زیرین معنا در پیش چشمان مخاطب بر آفتاب افکنده شوند. هدف پژوهش حاضر این است تا با اعتماد بر تحلیل استعارهٔ کانونی «عشق، شیء گمشده است»، زوایای متعدد و متکثر معنا را باز کند و از رهگذر این تحلیل به شناخت نگرش و شخصیت این دو شاعر و پایه و اساس شناخت آنان بپردازد.

۱-۳- روش پژوهش

در پژوهش پیش‌رِو، سعی بر آن است تا نگاشت عناصر سازه‌ای قلمرو ملموس «شیء گم‌شده» بر عناصر سازه‌ای حوزهٔ ناملموس «عشق» در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو به روش توصیفی-تحلیلی و به شیوهٔ مطالعهٔ کتابخانه‌ای بررسی و تحلیل شده و به سؤالات پژوهش پاسخ درخوری داده شود.

۱-٤- پیشینهٔ پژوهش

با توجه به اهمیت استعارهٔ مفهومی در کاوش‌های شناختی جدید، در این حوزه کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات متعددی به رشتهٔ تألیف در آمده است که به فراخور موضوع این پژوهش به پاره‌ای از مهم‌ترین این منابع، اشاره می‌شود:

- پایان‌نامهٔ «استعاره‌های مفهومی بهشت در قرآن کریم» پژوهشکدهٔ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی پژوهشکدهٔ زبان‌شناسی، اثر رستمی شیرین‌آبادی (۱۳۹۵). نویسنده در این پایان‌نامه به بررسی و تحلیل استعاره‌های مفهومی در آیات قرآن کریم پرداخته است. نتایج این پایان‌نامه حاکی از آن است که در قرآن برای بیان مفهوم بهشت از بیرون از حوزهٔ مبدأ «مکان» و برای بیان مفهوم بهشت از درون از حوزهٔ مبدأ «زندگی فاخر و اشرافی» استفاده شده است.
- پایان‌نامه‌ای با عنوان «الاستعارة فی ظل النظریة التفاعلیة»؛ اثر کرتوس (۲۰۱۱). نویسنده در فصل اول این پایان‌نامه به بررسی استعاره از دیدگاه شناختی پرداخته و براساس آرای مارک جانسون و جرج لیکاف به این نتیجه رسیده است که

استعاره تنها ابزاری برای پیرایش و آذین‌بندی کلام نیست؛ بلکه اساس استعاره، ریشه در مفهوم دارد و بـه همـین دلیـل بـا فکر و اندیشهٔ انسان سروکار دارد.

- کتاب «دراسات فی الاستعارة المفهومیة»؛ نوشتهٔ الحراصی (۲۰۰۲). نویسنده در این کتـاب موضـوع اسـتعارهٔ مفهـومی را از منظر زبان‌شناسی مورد بررسی قرار می‌دهد و بیان می‌کند که استعاره به‌عنوان پدیده‌ای ذهنی به تفکر بشری امکان تعامل با مفاهیم انتزاعی را می‌دهد.
- کتاب «استعاره‌های مفهومی و فضاهای قرآن»؛ به قلم قائمی‌نیا (۱۳۹۶). نویسندهٔ این کتاب به مدد نظریهٔ استعارهٔ مفهومی و تلفیق مفهومی، بررسی تازه‌ای از زبان استعاری قرآن و ارتبـاط آن بـا جهـان‌بینی اسـلامی را مطـرح کـرده اسـت. از نظـر نویسنده، استعاره‌های مفهومی قرآن، بخش اجتناب‌ناپذیری از تفکر اسلامی هستند. درواقع این استعاره‌ها هستند که به ابعاد مختلف زندگی و تفکر اسلامی شکل می‌دهند. نویسندهٔ کتاب همچنین معتقد است که با ابزار استعارهٔ مفهومی می‌توان بـه یافته‌های جدیدی در حوزهٔ قرآن‌پژوهی دست یافت.
- مقالهٔ «کاربرد استعارهٔ مفهومی در اشعار ناصر خسرو» اثر بارانی و همکاران که در پژوهشنامهٔ ادب غنایی، دورهٔ ۱۴، شـمارهٔ ۲۷ در آذر ۱۳۹۵ منتشر شده است. این مقاله به بررسی نظریهٔ استعارهٔ مفهومی در قصاید ناصـر خسـرو پرداختـه اسـت و چهار مقولهٔ خِرد، تأویل، سخن و بدن را مورد بررسی قرار داده است. نتیجهٔ مقاله نشان‌دهندهٔ آن است که در اشـعار ناصـر خسرو، به‌سبب گرایش علمی و شناختی کمترِ شاعر به استعاره‌های ساختاری و استعاره‌های جهتی، ایـن دو گونـهٔ اسـتعاره چندان به کار گرفته نشده است، اما استعاره‌های هستی‌شناختی از هر سه نوع شخصیت، ظرف و هستومند به فراوانی یافت می‌شود.
- مقالهٔ «بررسی استعارهٔ مفهومی عشق در شعر ابن فـارض و سـلطان ولـد» مانـدعلی و همکـاران (۱۳۹۶) پژوهشـنامهٔ ادب غنایی، شمارهٔ ۲۹ که در این پژوهش، با رویکرد تطبیقی مکتب آمریکایی، حوزه‌های مفهومی محمل مشترک و متفـاوت در شعر دو شاعر مورد کنکاش و بررسی تطبیقی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش، حـاکی از آن اسـت کـه دیـن، شـراب، آتش، سفر، پادشاه و دریا، حوزه‌های محمل مشترک برای مفهوم‌سازی عشق در شعر ابن فـارض و سـلطان ولـد اسـت. از دیگرسو، حوزهٔ محمل دین در شعر ابن فارض و حوزهٔ محمل شراب در شعر سـلطان ولـد بیشـترین بسـامد را بـه خـود اختصاص داده است.

با نظر داشت این نکته که پژوهش مستقلی با موضوع مقالهٔ حاضر انجام نگرفته است، می‌توان استنباط نام‌نگاشـت «عشـق، شیء گم‌شده است» از اشعار یوسف و شاملو را وجه بدیع و نوآورانهٔ این پژوهش به شمار آورد؛ از همـین رو، کوشـش شـده است تا در این مقاله به کمک نظریهٔ استعارهٔ مفهومی، ضمن شناسایی تناظرهای نظام‌مند میان عناصر قلمرو مبـدأ و مقصـد، بـه ترسیم نگاشت استعارهٔ مفهومی مورد بحث پرداخته شود.

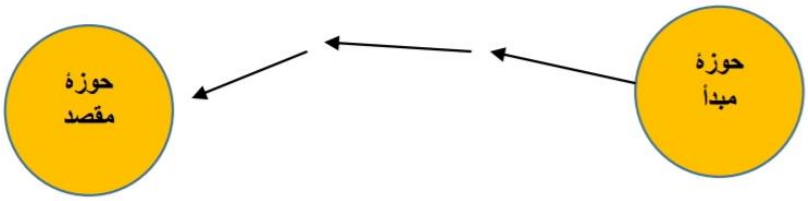
۲. بحث و بررسی

۲-۱- تعریف استعارهٔ مفهومی

نظریهٔ استعارهٔ مفهومی (conceptual metaphor) یکی از رویکردهای نوین دانش زبانشناختی است که برای نخسـتین‌بار، در سال ۱۹۸۰ توسط جرج لیکاف و مارک جانسون در کتاب «استعاره‌هایی که با آن زندگی می‌کنیم» مطـرح شـد (بـارانی، ۱۳۹۵: ۴۲). بسیاری از زبان‌شناسان، کتاب استعاره‌هایی که با آن‌ها زندگی می‌کنیم را «طلایـه‌دار نظریـه‌های نـوین اسـتعاره» می‌داننـد (معصومی، ۱۳۸۹: ۸۰). این کتاب تفسیر جدیدی از پدیدهٔ استعاره ارائه کرد، زیرا «با تفاسیر رایجی که بر ماهیت صـرفاً زبـانی استعاره تمرکز داشتند، تفاوت اساسی داشت» (الحراصی، ۲۰۰۲: ۷). از آنجا که استعارهٔ مفهـومی عبـارت اسـت از «درک یـک

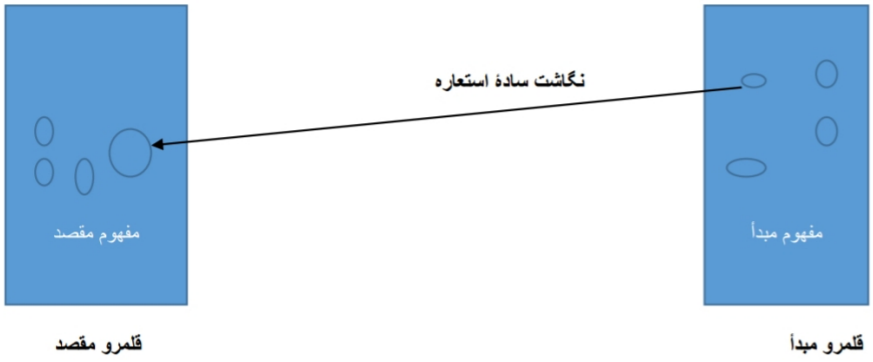
حوزهٔ مفهومی از طریق حوزهٔ مفهومی دیگر» (کوچش، ۱۳۹۳: ١٤)؛ دارای اجزایی سه گانه است و می‌توان برای آن سه سازه در نظر گرفت: سازهٔ اول، قلمرو «الف» یا قلمرو هدف (Target domain) که اموری ذهنی و مفاهیمی انتزاعی یا دست‌کم در قیاس با قلمرو منبع امور انتزاعی‌تر را شامل می‌شوند. سازهٔ دوم، قلمرو «ب» یا منبع (Source domain) یا مبدأ که شامل امور عینی‌تر هستند و سازهٔ سوم، نگاشت (mapping) یا تطبیق ویژگی‌های دو حوزهٔ شناختی است که در قالب استعاره به هم نزدیک شده‌اند» (راسخ مهند، ۱۳۸۹: ۵۰). مهم‌ترین مؤلفه‌های استعارهٔ مفهومی عبارت‌اند از: حوزهٔ مقصد، حوزهٔ مبدأ، روابط بین حوزه‌های مبدأ و مقصد، عبارات زبانی استعاری و نگاشت (کوچسس، ١٣٩٤: ٢١-٢٢). هر استعارهٔ مفهومی از دو حوزهٔ مفهومی تشکیل شده است که یک حوزه در چارچوب حوزهٔ دیگر فهمیده می‌شود. حوزه‌ای را که از آن عبارات استعاری خارج می‌شود، برای درک حوزهٔ مفهومی دیگر، حوزهٔ مبدأ می‌نامیم و آن حوزهٔ مفهومی را که بدین روش درک می‌شود، حوزهٔ مقصد می‌نامیم (Kövecses, 2010: 4).

نگاشت، اصطلاحی است که زبان‌شناسی آن را از ریاضیات قرض گرفته است و درحقیقت «رابطهٔ میان دو قلمرو است که به شکل تناظرهایی میان دو مجموعه صورت می‌گیرد» (فتوحی، ۱۳۹۰: ٣٢٦). نگاشت در ریاضیات تناظر میان دو مجموعه است که دارای یک و فقط یک نظیر در مجموعهٔ هم‌دامنه است.

نمودار ۱- ارتباط و تعامل میان قلمرو مبدأ و قلمرو مقصد در استعارهٔ مفهومی

در معناشناسی شناختی درک استعاره در چارچوب مفهومی به‌نام «نگاشت»، توضیح داده می‌شود. رابطه در استعارهٔ مفهومی، میان دو واحد ارگانیگ یا دو مجموعه، به شکل تناظر یک‌به‌یک صورت می‌گیرد که به آن «انگاره» یا «نگاشت» یا «انطباق» گفته می‌شود. منظور از نگاشت «تطبیق ویژگی‌های دو حوزهٔ شناختی است که در قالب استعاره به یکدیگر نزدیک شده‌اند» (راسخ مهند، ۱۳۸۹: ۵۰). یکی از انگاره‌ها متعلق به قلمرو مبدأ یا منبع است که اغلب، مفهومی عینی و ملموس است (= مستعار منه یا مشبهٌ‌به) و ارگان دیگر دارای مفاهیم انتزاعی و ذهنی است (دست‌کم نسبت‌به قلمرو مبدأ) که قلمرو مقصد یا هدف نامیده می‌شود (= مستعارٌله یا مشبه) (همان: ۹۳).

نمودار ۲- نگاشت سادهٔ استعاره

گرادی در تشریح نگاشت با یاری‌جویی از استعارهٔ مفهومی «ملت، یک کشتی است» می‌گوید «این استعاره در توصیف مفهومی به‌نام ملت، نگاشت‌هایی را میان مفهوم ملت و کشتی به‌دنبال دارد که به نحوهٔ حرکت کشتی، پیشرفت ملت در طول

تاریخ، وضعیت هوا، وضعیت سیاسی-اجتماعی حاکم بر ملت و... می‌توان اشاره کرد و شرایط حاکم بـر وضـعیت کشـتی بـر روند پیشرفت یک ملت نگاشت می‌شود. در اینجا از حوزهٔ ملموس کشتی در حوزهٔ مبدأ برای بیـان مفهـوم انتزاعـی ملـت در حوزهٔ مقصد استفاده شده است» (Grady, 2007: 190). اصطلاح دیگری که در زبان‌شناسی شناختی به منزلهٔ همـزاد نگاشـت باید به تعریف و تبیین آن پرداخت، اصطلاح «نام‌نگاشت» است. لیکاف و جانسون برای تشریح دقیق‌تر نگاشت‌ها، یاد افـزاری به‌نام «نام نگاشت» را مطرح کردند که به یاد آورندهٔ نگاشت است. «نام‌های یاد افـزاری نوعـاً و البتـه نـه همیشـه دارای شـکل «حوزهٔ مقصد حوزهٔ مبدا است» یا به شکل «حوزهٔ مقصد به‌مثابه حوزهٔ مبدأ است» هستند کـه بـه آن‌هـا نام‌نگاشـت می‌گوینـد» (Lakoff, 1993: 190). به بیان دیگر می‌توان گفت عبارتی که بیان‌گر استعاره‌ای مفهومی است «نام‌نگاشـت» نامیـده می‌شـود؛ برای مثال، در استعارهٔ مفهومی «عشق، شیء گم شده است»، خود این عبارت یعنی «عشق، شیء گـم شـده اسـت» نام‌نگاشـت محسوب می‌شود که مجموعه‌ای از تناظرهای هستی‌شناختی که از مشخصات یک نگاشت است، از دل آن قابل‌اسـتنباط اسـت. نکتهٔ حائز اهمیت، تفاوت نام‌نگاشت با خود نگاشت است. نگاشت مجموعه‌ای از تناظرهاست؛ بنـابراین هرگـاه اسـتعاره‌ای بـا استفاده از یاد افزاری مانند «بحث، جنگ است» مورد بررسی قرار می‌گیرد. درحقیقت، مجموعه‌ای از تناظرها مورد بررسی قرار گرفته است. نام‌نگاشت‌ها در شکل گزاره و جمله نمود پیدا می‌کنند، اما نگاشت‌ها ازجنس گـزاره نیسـتند. اسـتعاره‌ها نگاشـت یعنـی مجموعـه‌ای از تناظرهـای مفهـومی هسـتندبرای مثـال در نام‌نگاشـت «عشـق، سـفر اسـت» مجموعـه‌ای از تناظرهـای هستی‌شناختی که ویژگی یک نگاشت است به شکل زیر به دست می‌آید:

عاشقان متناظرند با مسافران

رابطهٔ عاشقانه متناظر است با وسیلهٔ نقلیه

هدف‌های مشترک عاشقان متناظر است با مقصدهای مشترک آن‌ها در سفر

مشکلات موجود در رابطه، متناظر با موانعی است که بر سر راه سفر وجود دارد (Ibid: 90-191).

۳- مفهوم‌سازی نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است»

ایران و عراق دو خطهٔ هم‌جوارند که این هم‌جواری و قرابت فرهنگی ناشی از آن، خویشاوندی و شباهت درخور توجهی بـین ادبیات این دو خطه پدید آورده است. مضامین و مفاهیم مشترک بی‌شمار به‌کاررفته در شعر سـعدی یوسـف و احمـد شـاملو، به‌روشنی صحت این مدعا را اثبات می‌کند «آب در ظروف مرتبطه در یک سطح قرار می‌گیرد. آن‌چه در این صد ساله در شـعر عرب اتفاق افتاده است، عیناً در شعر فارسی نیز روی داده است، بـا تفاوت‌هـای مختصـری کـه برخاسـته از شـرایط متفـاوت فرهنگ‌ها و ساختارهای این دو قوم است» (شفیعی کدکنی، ۱۳۸۰: ۱۵). اشتراک مفاهیم و مضامین و همچنین چگـونگی ارائـهٔ آن در شعر یوسف و شاملو، تا حدود زیادی به آبشخورهای مشـترک عقیـدتی و نیـز نزدیکـی ایـن دو جغرافیـا بـه یکـدیگر برمی‌گردد. این اشتراک مفاهیم و مضامین تا بدانجاست که می‌توان برای مفاهیم و مضامین شعر یوسـف به‌صـورت تنـاظری و یک‌به‌یکی، مشابهی در شعر شاملو نشان داد. در نگاه صاحب‌نظران حوزهٔ ادبیات تطبیقی، تعامل هنری و ادبی ملل با یکدیگر به غنا و شکوفایی هنر و ادبیات دو طرف تعامل‌کننده می‌انجامد. ادبیات تطبیقی به روابط میان ادبیات ملی با زبان ویـژه و ادبیـات بیگانه با آن زبان می‌پردازد؛ همچنانکه مقایسهٔ ارتباط میان نویسندگان و شاعرانی که تولیدات ادبـی مشـابه بـا زبـان و فرهنـگ متفاوت و نژادهای مختلف و ملیت‌های متفاوت دارند را نیز در کانون توجه دارد. از آنجا که ادبیات تطبیقی در معنای عـام آن، از یک سو مطالعهٔ ادبیات در ورای مرزهای کشورها و از دیگر سو مطالعهٔ ارتباط میان ادبیات و سایر حوزه‌های دانـش بشـری است (Remak, 1961: 1) و همچنین از آن روی که هدف اصلی پژوهش‌های تطبیقی «فراهم‌آوردن روشی است که آثار ادبی به یاری دیگر دانش‌ها عمیقاً موشکافی شوند» (Aldridg, 1969: 5)، می‌توان بـا واکـاوی نام‌نگاشـت «عشـق، شـیء گم‌شـده است» در اشعار دو شاعر از این سو و آن سوی مرزهای دو کشور، به موشکافی عمقی اشعار آنان پرداخت.

در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو، در موارد متعدد و بنا به دلایلی، مفهوم انتزاعی عشق در چارچوب مفهوم عینی «شیء» سازماندهی شده است. شیءانگاری که از اقسام استعارهٔ هستی‌شناختی است، از مواردی است که در عینی‌سازی امور ذهنی نقشی بسزا دارد. در این نوع از استعاره، «درواقع، ذهن انسان بسیاری از معانی وصف‌ناپذیر را در قالب اجسام و اشیای مادی دریافت می‌کند و این امر شیوه‌ای برای آسان‌کردن تبیین مفاهیم فراحسی است» (پوررابراهیم، ۱۳۸۸: ۱۲۸). شیء به‌شمارآوردن عشق از جانب این دو شاعر باعث شده است تا مخاطب بتواند به آن اشاره کند، آن را مورد سنجش و ارزیابی قرار دهد، آن را یک موقعیت در نظر بگیرد، عملکردهای خود را با توجه به آن، مشخص کند و باور کند که توان فهم آن را دارد. « شیء گم‌شده» نیز از آن دست حوزه‌های مبدأیی است که در رویکردی متفاوت با «شیء محض» درجهت مفهوم‌سازی مفهوم انتزاعی عشق مورد استفادهٔ این دو شاعر قرار گرفته است. «استعاره‌های متفاوت می‌توانند به جنبه‌های متفاوت یک مفهوم واحد ساختار ببخشند و به همین دلیل، «می‌توان استعاره‌ها را بسط‌یافتگی معنا یا طیفی از معانی دانست» (ماندعلی، ۱۳۹٦: ۱۹۷) که در مثال «عشق سفر است»، «عشق جنگ است»، «عشق یک نیروی فیزیکی است»، «عشق دیوانگی است» هر یک از این استعاره‌ها دیدگاهی را برای مفهوم عشق فراهم می‌سازند و به یکی از جنبه‌های پرشمار این مفهوم ساختار می‌بخشند. این استعاره‌ها توصیف مشترکی از مفهوم اصلی عشق ارائه نمی‌دهند؛ بلکه جنبه‌های متفاوت عشق را به‌طور جداگانه توصیف می‌کنند» (لیکاف و جانسون، ۱۳۹٤: ۱۷٦). یوسف و شاملو، بنا به جبر زمانه‌ای که قادر به برتابیدن مفاهیم انسانی و والایی همچون عشق نیست، با به‌کارگیری استعارهٔ «عشق، شیء گم‌شده است»، به یکی از جنبه‌های پرشمار مفهوم انتزاعی عشق، یعنی وجه گم‌شدگی و گم‌گشتگی ساختار می‌بخشند. به‌کارگیری این مفهوم عینی درجهت تبیین مفهوم مجرد و پیچیدهٔ عشق، در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو، باعث تولید استعاره‌ای ساختاری می‌شود که در چارچوب نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است» قابل‌واکاوی است.

۳-۱- شواهد تأییدکنندهٔ نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است» در اشعار یوسف و شاملو

در اشعار یوسف، به‌کارگیری متعدد فعل «بحث عن- یبحث عن» و همچنین افعال مشتق از مادهٔ «تضییع» و «فقدان» برای مفهوم عشق اثبات‌کنندهٔ این واقعیت است که جست‌وجوی عشق، از کانونی‌ترین دغدغه‌ها و از دغدغه‌های کانونی شاعر است. او شاعری آزادی‌خواه است «از دیگر مضامین برجسته در شعر او می‌توان به مضامینی چون مرگ، شهر، روستا، وطن، فلسطین، مبارزه‌طلبی و آزادی اشاره کرد» (آل طعمه، ۲۰۰۲: ۲۲۹). به‌صورت منطقی، کوتاه‌ترین راه رسیدن به درگاه آزادی بی‌گمان عبور از معبر عشق و همدلی و به دور افکندن کینه‌ها و خط‌کشیدن بر جدایی‌ها است؛ اما زمانهٔ زندگی شاعر، زمانه‌ای بیگانه با عشق و تهی از آن است «در فضای شب گرفته و استبدادزدهٔ زمانهٔ زندگی شاعر، معشوق او تنهاست؛ چرا که غم آن‌چنان مسلط است که مجالی برای شاد خویی و عشق‌ورزی و به‌دست‌گرفتن گیتار که از اسباب طرب است، نیست» (نجفی و بحری، ۱٤۰۱: ۱۳). به‌کارگیری استعارهٔ «عشق، شیء گم‌شده است» در دل چنین فضایی معنا می‌یابد؛ به عبارت روشن‌تر، این استعاره زمانه‌ای خالی از عشق را با وضوح هرچه تمام‌تر آینگی می‌کند. در اشعار سعدی یوسف، افعال دلالت‌کننده بر امر جست‌وجو، در قالب عباراتی همچون «تبحث عن حبیبتک»، «بحثت عنها»، «سوف أبحث عنک»، «نبحث عن وجهها»، «أنتَ إذاء من کنت أبحث عنه»، «دجا الحب فی السفینة لما فقدت سربها» نمود بیرونی یافته‌اند.

«هل جئت تبحث عن حبیبتک التی ضیعتها بین المدائن؟» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۱: ۱۸۱).

«اننی سوف أغنی/ عندما أکشف عن حبی وبغضی/ عندما أنوع عن ثوبی القذارة/ والریاء» (همان: ۵۹۸).

«یا آخر الأرض التی ضیعت رؤیاها/ بحثت عنها دون أن ألقی محیاها/ حتی کأنی لم أصافخ غیر أیدی الماء» (همان: ٤٤۰).

«سوف أبحث عنک / السماء التی أطبقتْ سوف تُطبق أکثر/ لکننی سوف أبحث عنک» (همان: ۱۱۲).

«فی اللیالی الطویلات نبحث عن وجهها/ غادرتنا مساءً» (همان: ۱۸۵).

«أیها الغریب العابر! أنت لا تدری کم حننت إلی رؤیتک/ أنتَ، إذا، من کنت أبحث عنه أو عنها (لکأنی أحلم)» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۵: ۳۸۰).

«قد دجا الحب فی السفینة لما فقدت سربها فباتت ظلاما» (یوسف، ۲۰۱٤، ج ۱: ٦٤٤).

«وتختفی عن دربی الأهداب/ والصمت والغرفة والأصوات/ وحبها المهمل فی زاویة» (همان: ۲۹۰).

در اشعار شاملو نیز به‌کارگیری فعل‌های مشتق از دو مصدر «جستن» و «یافتن» برای عشق و در عباراتی همچون «به جُست‌وجوی تو...»، « تو را یافتم»، «ای دیریافته با تو سخن می‌گویم»، «در تاریکی چشم‌هایت را یافتم»، «زودآشنایِ دیر یافته!» و «ــ آه ای یقینِ یافته، بازت نمی‌نهم»، اثبات‌کنندهٔ این مدعاست که او نیز چراغ‌به‌دست در جست‌وجوی عشق است. شاملو نیز مانند یوسف، نقصان زمانه را که نبود عشقی رهایی‌بخش است را به‌خوبی تشخیص داده است «عشق عمومی برای شاعر همیشه در حد یک آرزو باقی می‌ماند؛ برخلاف عشق فردی که در یکی از یأس‌بارترین برهه‌های زندگی او به دادش می‌رسد و نجاتش می‌دهد. دلیل این امر را باید در روحیهٔ آرمان‌خواه و ایدئال‌گرای شاملو جست که جهان شایستهٔ انسان را تنها بهشت می‌داند که به‌وجود آمدنش فقط با مهرورزی بی‌دریغ محقق می‌شود. از نظر او در زمانهٔ حاضر، عشق رطوبت چندش‌انگیز پلشتی است. عشق اکسیر نایابی است و درد و دریغ شاعر همه از این بابت است» (نجفی، ۱۳۸۹: ۱۲۲-۱۲۱). در اشعار شاملو، بسامد بالای کاربست دو مصدر «جُستن» و «یافتن» و مشتقات آن برای مفهوم عشق، وجه جست‌وجوشوندگی آن را به‌روشنی عیان کرده و بر آفتاب می‌افکند.

«شما که برقِ ستارهٔ عشقید/ در ظلمتِ بی‌حرارتِ قلب‌ها/ شما که سوزانده‌اید جرقهٔ بوسه را/ بر خاکسترِ تشنهٔ لب‌ها/ و به ما آموخته‌اید تحمل و قدرت را در شکنجه‌ها/ و در تعب‌ها/ و پاهای آبله‌گون/ با کفش‌های گران/ در جُست‌وجوی عشقِ شما می‌کند عبور/ بر راه‌های دور» (شاملو، ۱۳۸۱: ۲٤۰)

«به جست‌وجوی تو/ بر درگاه کوه می‌گریم/ در آستانه‌ی دریا و علف/ به جُست‌وجوی تو/ در معبر بادها می‌گریم/ در چارراه فصول/ در چارچوب شکستهٔ پنجره‌ای/ که آسمان ابرآلوده را/ قابی کهنه می‌گیرد» (شاملو، ۱۳۸۱: ٦٤۹).

«تو خوبی/ و من بدی نبودم/ تو را شناختم تو را یافتم تو را دریافتم و همهٔ حرف‌هایم شعر شد سبک شد» (همان: ٦٤۹).

«دستت را به من بده/ دست‌های تو با من آشناست/ ای دیریافته با تو سخن می‌گویم/ به‌سانِ ابر که با توفان/ به‌سانِ علف که با صحرا/ به‌سانِ باران که با دریا/ به‌سانِ پرنده که با بهار/ به‌سانِ درخت که با جنگل سخن می‌گوید» (همان: ۲۱۵).

«در تاریکی چشمانت را جُستم/ در تاریکی چشم‌هایت را یافتم/ و شبم پُرستاره شد» (همان: ۲۲۱).

«در نیم‌شبانِ عمرِ خویش‌ام، سخنی بگو با من/ ــ زودآشنایِ دیر یافته! ــ/ تا آن ستاره اگر تویی/ سپیده‌دمان را من/ به دوری و دیری/ نفرین کنم» (همان: ۲۳۵).

«آمد شبی برهنه‌ام از در/ چو روحِ آب/ در سینه‌اش دو ماهی و در دستش آینه/ گیسویِ خیسِ او خزه‌بو، چون خزه به‌هم/ من بانگ برکشیدم از آستانِ یأس: / «ــ آه ای یقینِ یافته، بازت نمی‌نهم» (همان: ۳۳۷).

۳-۲- لوازم و مؤلفه‌های حوزهٔ مفهومی «شیء گم‌شده»

از مهم‌ترین مفاهیم مرتبط با حوزهٔ «شیء گم شده» و مؤلفه‌های آن، می‌توان به مواردی همچون «جست‌وجوگر»، «جست‌وجوشونده»، «شیء مورد جست‌وجو»، «مکان جست‌وجو»، «دلیل گم‌شدن»، «علت پافشاری بر جست‌وجو» و «نتیجهٔ جست‌وجو» اشاره کرد. در ادامه، با تبیین پاره‌ای از مؤلفه‌های متناظر با این ارکان در حوزهٔ مفهومی عشق، به شناسایی تناظرهای مفهومی از حوزهٔ مبدأ به مقصد و ترسیم نمودار نگاشت احکام قلمرو مبدأ بر مقصد پرداخته خواهد شد.

۳-۲-۱- جست‌وجوگر

در اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو، کسی که به جست‌وجوی عشق برخاسته است، غالباً در ضمیر متکلم تجلی پیدا کرده است. این متکلم گاهی «وحده» و گاه نیز «مع‌الغیر» است؛ برای مثال در اشعار یوسف، ضمیر «ت»، ضمیر مستتر «أنا» و ضمیر مستتر «نحن» در عبارات «بحثت عنها»، « أبحث عنک» و «نبحث عن وجهها» به‌عنوان مرجع جست‌وجوکننده معرفی شده‌اند؛ همچنان‌که در اشعار شاملو، در عبارات «به جُست‌وجوی تو/ بر درگاه کوه می‌گریم»، «در تاریکی چشمانت را جُستم» و «ای دیریافته با تو سخن می‌گویم»، شخص جست‌وجوشونده در قالب ضمیر «م» معرفی می‌شود. با این توضیحات، می‌توان به این نتیجه رسید که جست‌وجوکننده در اشعار یوسف و شاملو کسی نیست جز خود شاعر و از آنجا که در اشعار درجه یک همیشه «من» من تعمیم‌یافته‌ای است، می‌توان نتیجه گرفت که تمام آدمیان که «من» شخصی شاعر آن‌ها را آینگی می‌کند، جست‌وجوگران عشقند.

۳-۲-۲- جست‌وجوشونده

در اشعار یوسف و شاملو، «شیء جست‌وجوشونده» گاهی مستقیماً مفهوم انتزاعی عشق است و گاه نیز شخصی است که در قالب ضمایر مخاطب یا غائب رخ نموده است؛ برای مثال در این عبارات از اشعار یوسف «تبحث عن حبیبتک»، «أنتَ إذا من کنت أبحث عنه أو عنها» و «نبحث عن وجهها» کلمهٔ «حبیبة» و همچنین ضمایر «ک»، «ه» و «ها» بهترین معرف مورد در حال جست‌وجو هستند. در اشعار شاملو نیز با توجه به نمونه‌هایی همچون «به جُست‌وجوی تو»، «تو را شناختم تو را یافتم» و «در تاریکی چشمانت را جُستم» می‌توان نتیجه گرفت که در اکثر موارد، مورد جست‌وجوشونده، در قالب ضمایر «تو» و «ت» جلوه‌گر شده‌اند. از آنجا که تمام ضمایر منفصل و متصل ذکرشده در اشعار یوسف و شاملو اشارتی به فرد محبوب این دو شاعر هستند، می‌توان حکم کرد که این ضمایر، نماد و جانشین مفهوم عشقند.

۳-۲-۳- مکان جست‌وجو

با بررسی اشعار یوسف و شاملو می‌توان به این جمع‌بندی رسید که مکان جست‌وجو، تقریباً هر جای ممکن و بر سر هر کوی و برزن است؛ درعین‌حال، مکان جست‌وجو در اشعار این دو شاعر، مکان‌هایی منفک از هم و بی‌ارتباط با یکدیگر است. نمایش مکان جست‌وجو در مکان‌های بی‌ارتباط با هم، نشان‌دهندهٔ آن است که هر مکان قابل‌تصوری می‌تواند پهنهٔ جست‌وجوی عشق باشد. در اشعار یوسف، گاهی این جست‌وجو در شب‌های دراز صورت می‌گیرد:

«فی اللیالی الطویلات نبحث عن وجهها» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۱: ۱۸۵).

و گاهی در میخانه:

«غیر أنی سأبحث فی حانتی عنک/ أو عن سواک» (همان: ۱۵۳).

و به این ترتیب؛ حد و مرزی برای یافتن این عشق قابل‌تصور نیست.

«أیها الغریب العابر! أنت لا تدری کم حننت إلی رؤیتک/ أنتَ إذا من کنت أبحث عنه أو عنها (لکأنی احلم)/ أکیداً أننی عشت حیاة بهجةٍ معک فی مکانٍ ما» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۵: ۳۸۰).

در شعر شاملو نیز صحنهٔ جست‌وجو در مکان‌هایی ظاهراً بی‌ارتباط با هم مانند «درگاه کوه»، «آستانهٔ علف» «معبر بادها» «چارراه فصول» و «چارچوب شکستهٔ پنجره» و هرجای ممکن دیگر صورت می‌گیرد. شاعر در جست‌وجوی این عشق، پیوسته دفتر ایام را ورق می‌زند و حتی برای خود او نیز عیان نیست که روزگاری چنین تهی از مفهوم عشق، دست آخر چه زمانی به سر خواهد آمد:

«به انتظارِ تصویرِ تو/ این دفترِ خالی/ تا چند/ تا چند/ ورق خواهد خورد؟» (شاملو، ۱۳۸۱: ٤٦۹).

ارائهٔ جست‌وجوی عشق در مکان‌هایی ظاهراً بی‌ارتباط با هم، به این جهت است تا این حقیقت به مخاطب القا شود که امروزه، هر مکانی، مکان جست‌وجوی عشق است.

۳-۲-٤- دلیل گم‌شدن

با مطالعهٔ اشعار سعدی یوسف و احمد شاملو می‌توان این حقیقت را به روشنی دریافت که اصلی‌ترین دلیل نبود عشق -عاملی که این مفهوم انتزاعی را به شیء جست‌وجوشدنی بدل کرده است- جبر زمانه‌ای است که به دلایل سیاسی-اجتماعی دیگر مفهوم انسانی‌ای چون «عشق» را برنمی‌تابد. زمانه به گونه‌ای قالب‌سازی شده است که انسان‌های هم‌دوره و هچنین حکام مسلط بر سرنوشت آدمیان، با مفهوم عشق و مفاهیم مرتبط با آن بیگانه‌اند:

«هم لا یعرفون الحب والمهج الجریحة/ لا یعرفون الصدق، أغنیةَ الجماهیر، الصریحة/ إحسان/ لا تخش الفضیحة» (یوسف، ۲۰۱٤، ج ۱: ٤٦٨).

محبوب شاعر در میان شلوغی شهرها و غوغای آهن‌ها گم شده است و بی‌دلیل نیست اگر او دائماً با چراغ شعر خویش در جست‌وجوی اوست:

«هل جئت تبحث عن حبیبتک التی ضیعتها بین المدائن؟» (همان: ۱۸۱).

در شعر شاملو نیز عشق‌ورزی گناهی چنان عظیم است که دهان‌ها بوییده می‌شوند تا مبادا سخنی از «عشق» و «دوست‌داشتن» به میان آورده باشند. قلب‌ها بوییده می‌شوند تا مبادا شعله‌ای از عشق در زوایای آن نهان شده باشد:

«دهانت را می‌بویند/ مبادا که گفته باشی دوستت می‌دارم/ دلت را می‌بویند/ روزگار غریبی است نازنین» (شاملو، ۱۳۸۱: ۸۲٤).

در روزگاری چنین غریب که عاشقان تحت پیگردند، طبیعی است که عشق از بیم جان در مخفیگاه‌ها و نهان‌گاه‌ها سنگر گرفته باشد:

«عشق را در پستوی خانه نهان باید کرد»

در شعر شاملو، عشق شیئی نهان و گم‌شده است که به ناگزیر باید با پاهای آبله‌گون و کفش‌های گران، در راه‌های دور به جست‌وجوی آن پرداخت.

«و پاهای آبله‌گون/ با کفش‌های گران/ در جُست‌جوی عشقِ شما می‌کند عبور/ بر راه‌های دور» (شاملو، ۱۳۸۱: ۲٤۰).

۳-۲-۵- علت پافشاری بر جست‌وجو

عشق در قاموس شعری یوسف و شاملو، جای وسیعی را به خود اختصاص داده است. حرمت و قداست عشق نزد اینان از آن روست که عشق و متعلقات آن همچون «مهربانی»، «همبستگی» و «گذشت» را تنها راه نجات انسان می‌دانند. در تاریک‌ترین ادوار زندگی بشر و در ناهار بازار حکام آدمی‌خواری که سر بقای خویش را در «دست‌های از هم جدا» دیده‌اند، این عشق است که می‌تواند با اتحادی که ایجاد می‌کند، معجزهٔ نهایی باشد. با همین رویکرد، یوسف صراحتاً عشق را «رَب المعجزات» می‌نامد:

«أظنْ الحُب رَب المعجزات» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۷: ۳٦۲).

و به‌همین‌دلیل، جایگزینی برای آن نمی‌شناسد:

«أنتَ تدری: نحن لا نعرف للحب بدیلا» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۱: ٤۷۳).

باری، عشق شیء مفقود بی‌بدیلی است که علی‌رغم تمامی موانع و مشکلات، ارزش جست‌وجوکردن را دارد.

شاملو نیز عشق را معجزهٔ نهایی می‌داند؛ حصاری روئین بر گرد هستی آدمی که با وجود آن، شکست بر او راه ندارد:

«من و تو یکی شوریم/ از هر شعله‌یی برتر که هیچ‌گاه شکست را بر ما چیرگی نیست/ چرا که از عشق/ رویینه‌تنیم» (شاملو، ۱۳۸۱: ٤٥٩).

حضور محبوب و بیرون‌آمدن او از پردهٔ غیبت، بهشت موعودی است که درِ جهنم را به روی شاعر می‌بندد و او را از همهٔ ناپاکی‌ها مبرا می‌کند:

«حضورت بهشتی‌ست/ که گریزِ از جهنم را توجیه می‌کند/ دریایی که مرا در خود غرق می‌کند/ تا از همهٔ گناهان و دروغ شسته شوم» (همان: ٤٩٨).

۳-۲-٦- نتیجهٔ جست‌وجو

یوسف و شاملو، در سفری بی‌پایان و در تکاپویی دائمی، به جست‌وجوی عشق برخاسته‌اند. آنچه از بررسی مجموعه اشعار این دو شاعر برآورد می‌شود، این است که بسامد پایین و در حد صفر کلمات مأخوذ از ریشهٔ «وجد» و کلمات هم‌معنا با آن برای عشق در اشعار یوسف پرده از این واقعیت برمی‌دارد که شاعر باوجود جست‌وجوگری‌های پی‌درپی، در هر دو بُعد فردی و اجتماعی، در دست‌یابی به عشق ناکامیاب بوده است. اساساً شرایط زمانه آن‌چنان ناامیدکننده است که شاعر حتی به انتظار ظهور و بروز عشق نشستن را انتظاری ساده‌لوحانه و از سر نادانی می‌داند تا چه رسد به اینکه امیدی به تحقق عینی آن در زمین واقعیت زمانهٔ خویش داشته باشد:

«کان یظن أن الحُب یأتی من سماء الصیف! / کم هو ساذج! / کم من قطار فاته فی الانتظار» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۷: ۲٦۹).

جست‌وجوی شاعر چیزی جز بازتاب بیهودگی نیست:

«بحثت عنها دون أن ألقی محیاها/ حتی کأنی لم أصافح غیر أیدی الماء» (همان: ٤٤٠).

روزگار شاعر روزگاری است که در آن، هر چیز درخور تصوری داد و ستد می‌شود به جز عشق:

«من یسأل یعط...سوی الحب» (یوسف، ۲۰۱٤، ج۱: ۳۸).

عشقی که در اعماق می‌میرد و از بین می‌رود:

«وهناک فی الآفاق تلتمع المدینة/ ویموث فی أعماقها حبی» (یوسف، ۲۰۱٤، ج ۱: ٥۲۳).

عشق، ارزان‌ترین و بی‌مقدارترین کالایی است که حتی اگر سخنی از او می‌رود، سخنی طوطی‌وار است که صرفاً جنبهٔ تبلیغی و تزئینی دارد:

«أنظرْ أغانی الحب فوق شفاههم طهراً یُراقُ/ کالخمر... کالخمر الرخیصة مثل أنباء البغایا» (همان: ٤٦٨).

در چنین روزگاری، صدای عشق آنچنان پایین و بی‌رمق است که شاعر خواستار برکشیدن صیحة عشقی –صیحه‌ای قاطع و برنده و گلوله‌وار– از اعماق جان‌هاست تا بلکه صدای این مفهوم فراموش‌شده به گوش‌های بربسته بر این مفهوم برسد:

«إننا لا نرهب الموت. ولکن یا جمیع الشرفاء/ یا جمیع الأصدقاء/ ارفعوا أصواتکم من أجل شعبی/ إننا نطلب من أعماقکم صیحة حب/ ورصاصة» (همان: ٥۰۷).

به‌کارگیری مکرر کلمات مشتق از مادهٔ «جستن» و «یافتن» در کنار کلمات دلالت‌کننده بر جست‌وجو، در اشعار شاملو، بیان‌کنندهٔ این واقعیت است که شاعر در پایان جست‌وجوها «عشق شخصی» را یافته و به این ترتیب زندگی را تحمل‌پذیرتر کرده است. شاعر در شعری که مربوط به اعدام یکی از نزدیک‌ترین دوستان و هم‌فکرانش به‌نام مرتضی کیوان است، در دل نابسامانی‌های اجتماعی و در کوران زمانه‌ای خالی از عشق عمومی که بسیاری از آزادگان به‌واسطهٔ فقدان عشق و جایگزین‌شدن آن با کینه و نفرت بر دار می‌روند و به تعبیر خود او در «سال بد»، «سالِ اشکِ پوری» و «سال خون مرتضی» عشق شخصی را می‌یابد و درست در زمان خاکسترشدن، باز شعله می‌کشد و زندگی را ازسرمی‌گیرد:

«من عشقم را در سالِ بد یافتم/ که می‌گوید «مأیوس نباش»؟ ــ/ من امیدم را در یأس یافتم/ مهتابم را در شب/ عشقم را در سالِ بد یافتم/ و هنگامی که داشتم خاکستر می‌شدم/ گُر گرفتم» (شاملو، ۱۳۸۱: ۲۱۰).

در اشعار شاملو، موارد متعدد و شایان توجه دیگری نیز وجود دارد که کلمهٔ «جستن» و مشتقات آن برای حوزهٔ مفهومی عشق به‌کار رفته است:

«در تاریکی چشمانت را جُستم/ در تاریکی چشم‌هایت را یافتم/ و شبم پُرستاره شد» (همان: ۲۲۱).

در بُعد عمومی، به‌دلیل غرابت زمانه، عشق مجال بروز و ظهور نمی‌یابد؛ زیرا از دید عموم، عشق مجرمی است شایستهٔ تازیانه‌خوردن و بنابراین شایسته‌تر آن است که در پستوها نهان بماند تا از گزند و آسیب دوران مصون بماند:

دهانت را می‌بویند/ مبادا که گفته باشی دوستت می‌دارم/ دلت را می‌بویند/ روزگارِ غریبی‌ست، نازنین» (همان: ۸۲٤).

«و عشق را/ کنارِ تیرکِ راه‌بند/ تازیانه می‌زنند/ عشق را در پستوی خانه نهان باید کرد» (همان: ۸۲٤).

به‌دلیل چنین وضعیتی، عشق فرصت بروز و ظهور در صحنهٔ فردی و اجتماعی نمی‌یابد و «چهرهٔ آبی عشق» در منظر شاعر پیدا نیست:

«همه/ لرزشِ دست و دلم/ از آن بود/ که عشق/ پناهی گردد،/ پروازی نه/ گریزگاهی گردد/ آی عشق آی عشق/ چهرهٔ آبی‌ات پیدا نیست» (همان: ۷۳۸).

تحقق و تقرر وجه اجتماعی این عشق در زمانهٔ زندگی اینان به وقوع نپیوسته است. در اشعار یوسف و شاملو، شواهد متعددی وجود دارد که این دو شاعر «عشق یافته شده» را یا در عالم خیال و خاطره یا در آرمان‌شهر و جهانی غیر از جهان واقعیت پی گرفته‌اند و این خود دلیل روشنی بر نبود این مفهوم در روزگار زندگی آنان بوده است.

با تبیین مؤلفه‌های ذکرشده، می‌توان نمودار نگاشتی نظام‌مند میان مؤلفه‌های حوزهٔ مبدأ و مقصد را به شکل زیر ترسیم کرد:

نمودار ۳- نمودار نگاشت حوزه مبدأ بر حوزه مقصد؛ «عشق، شیء گم‌شده است»

نگاشت‌ها	مبدأ: شیء گم‌شده	مقصد: عشق
	جست‌وجوگر	شاعر و انسان‌های هم‌عصر او
	جست‌وجوشونده	عشق و متعلقات آن
	مکان جست‌وجو	جغرافیای زندگی دو شاعر
	دلیل گم‌شدن	دلایل مادی گم‌شدن یک شیء. دلایلی همچون جبر زمانه و دلایل سیاسی- اجتماعی
	علت پافشاری بر جست‌وجو	علل مادی پافشاری بر یافتن یک شیء مادی؛ عللی همچون خاصیت نجات‌بخشی عشق
	نتیجهٔ جست‌وجو	نتایج جست‌وجوی یک شیء مادی که بین دو حالت «یافته‌شدن» و «یافته‌نشدن» در نوسان است.

٤- تناظرهای نظام‌مند در نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است»

سعدی یوسف و احمد شاملو، با سازمان‌دهی منسجم و هوشمندانه بین مفهوم غیرمادی «عشق» و مفهوم مادی «شیء گم‌شده» رابطه‌ای استعاری برقرار کرده‌اند. «ازآن‌جایی‌که عبارت‌های استعاری زبان ما پیوند نظام‌مندی با مفاهیم استعاری دارند، می‌توانیم از عبارت‌های زبانی استعاری برای مطالعهٔ ماهیت مفاهیم استعاری و درک ماهیت استعاری فعالیت‌های خودمان استفاده بکنیم» (لیکاف و جانسون، ۱۳۹٤: ۲۰). اساسی‌ترین دلیل گزینش حوزهٔ مبدأ «شیء گم‌شده»، فقدان عشق و درنتیجه وجود وجه اشتراکی به‌نام «گم‌شدگی» میان حوزهٔ مبدأ و حوزهٔ مقصد است که به انطباق این دو قلمرو منجر شده و نام‌نگاشت اساسی «عشق، شیء گم‌شده است» از دل آن زاده شده است. در استعارهٔ «عشق، شیء گم‌شده است» اصطلاحات مربوط به قلمرو شیء گم‌شده مانند جست‌وجوگر، جست‌وجوشونده، مکان جست‌وجو و... شیوه‌ای نظام‌مند برای سخن‌گفتن از

جنبه‌های گم‌گشتگی عشق پدید می‌آورند. در بندهای پیشین، مفهوم‌سازی نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است» به کمک سازه‌های مفهومی حوزهٔ «شیء گم‌شده» و تبیین تناظرهای آن در حوزهٔ عشق، نگاشت‌های قلمرو مقصد بر قلمرو مبدأ نشان داده شد. اکنون در نام‌نگاشت «عشق، شیء گم‌شده است»، با نظر داشت نگاشت‌های ذکرشده، تناظرهای نظام‌مند که اصلی‌ترین ویژگی یک نگاشت است، بازنموده می‌شود:

جست‌وجوگر در تناظر است با شاعر و انسان‌های هم‌عصر او. جست‌وجوشونده در تناظر است با عشق و متعلقات آن. مکان جست‌وجو در تناظر است با جغرافیای زندگی دو شاعر. دلیل گم‌شدن در تناظر است با دلایل مادی گم‌شدن یک شیء؛ دلایلی همچون جبر زمانه و دلایل سیاسی–اجتماعی. علت پافشاری بر جست‌وجو در تناظر است با علل مادی پافشاری بر یافتن یک شیء مادی؛ عللی همچون خاصیت نجات‌بخشی عشق. نتیجهٔ جست‌وجو در تناظر است با نتایج جست‌وجوی یک شیء مادی که بین دو حالت «یافته‌شدن» و «یافته‌نشدن» در نوسان است.

۵– نتیجه

سازمان‌دهی عشق در قالب «شیء گم‌شده»، نام‌نگاشت مهمی با عنوان «عشق، شیء گم‌شده است» را به‌وجود می‌آورد. استعارهٔ مفهومی «عشق، شیء گم‌شده است»، استعاره‌ای ساختاری محسوب می‌شود که در آن، «شیء گم‌شده» که سازه‌ای محسوس است، حوزهٔ مبدأ و «عشق» که مفهومی غیرمحسوس است، حوزهٔ مقصد در نظر گرفته می‌شود. ساختاربندی مفهوم انتزاعی عشق از طریق مفهوم عینی «شیء گم‌شده» در درک این مفهوم پیچیدهٔ انتزاعی سهم غیرقابل‌انکاری دارد. از مهم‌ترین مفاهیم مرتبط با حوزهٔ «شیء گم‌شده« و مؤلفه‌های آن، می‌توان به مواردی همچون «جست‌وجوگر»، «جست‌وجوشونده»، «شیء مورد جست‌وجو»، «مکان جست‌وجو»، «دلیل گم‌شدن»، «علت پافشاری بر جست‌وجو» و «نتیجهٔ جست‌وجو» اشاره کرد.

در استعارهٔ مفهومی «عشق، شیء گم‌شده است» مجموعه‌ای از تناظرهای نظام‌مند میان عناصر سازه‌ای حوزهٔ مبدأ و مقصد به این شرح برقرار می‌شود: جست‌وجوگر در تناظر است با شاعر و انسان‌های هم‌دورهٔ او. جست‌وجوشونده در تناظر است با عشق و متعلقات آن. مکان جست‌وجو در تناظر است با جغرافیای زندگی دو شاعر. دلیل گم‌شدن در تناظر است با دلایل مادی گم‌شدن یک شیء؛ دلایلی همچون جبر زمانه و دلایل سیاسی–اجتماعی. علت پافشاری بر جست‌وجو در تناظر است با علل مادی پافشاری بر یافتن یک شیء مادی؛ عللی همچون خاصیت نجات‌بخشی عشق. نتیجهٔ جست‌وجو در تناظر است با نتایج جست‌وجوی یک شیء مادی که بین دو حالت «یافته‌شدن» و «یافته‌نشدن» در نوسان است.

واکاوی دقیق استعارهٔ مفهومی «عشق، شیء گم‌شده است» باعث درک واضحی از کمّیت و کیفیت مفهوم انتزاعی عشق می‌شود. تصویرسازی‌های یک‌پارچه، هوشمندانه و نظام‌مند سعدی یوسف و احمد شاملو از مفهوم مجرد عشق در قالب «شیء گم‌شده»، علاوه بر تسهیل پروسهٔ ادراک در فهم یکی از انتزاعی‌ترین مفاهیم هستی، در تحلیلی جامعه‌شناسانه و آسیب‌شناسانه، ریشه‌های این گم‌شدگی کشف‌شده، تبعات ناشی از فقدان آن بازنموده می‌شود و مخاطب دعوت به جست‌وجوی عشق و استفاده از مزایای حضور، ظهور و بروز آن در ساحت‌های فردی و اجتماعی می‌شود؛ عشقی که در صورت پیداشدن و استقرار، می‌تواند تغییرات اساسی در بنیان‌های زندگی فردی و اجتماعی ایجاد کرده و باعث در افکندن طرحی نو شود.

دلایل جست‌وجوشوندگی عشق به شرایط زمانهٔ زندگی این دو شاعر برمی‌گردد؛ زمانه‌ای که از نگاه اینان، عشق به حاشیه رانده شده است و یافتن و دریافتن آن کاری بس مشکل می‌نماید. از سویی دیگر، این دو شاعر بدیلی برای کیمیای نجات‌بخش عشق نمی‌شناسند و این واقعیت آنان را برآن داشته است تا مفهوم غیرمادی عشق را در قالب «شیء گم‌شده» سازماندهی کنند. استعارهٔ مفهومی‌ای که جنبهٔ نهفتگی و ضروری‌بودن عشق را برجسته می‌کند و به غائب‌بودن عشق از زمانهٔ زندگی این دو شاعر اشاره می‌کند؛ غائب‌بودنی که به امر جست‌وجو ضرورت می‌بخشد.

٦- منابع

آل طعمه، سلمان هادی. (۲۰۰۲). *رواد الشعر الحر فی العراق*، الطبعة الأولی، بغداد: دار البلاغة.

بارانی، محمد؛ خلیلی جهانتیغ، مریم؛ حکیمی‌فر، محمد. (۱۳۹۵). «کاربرد استعارهٔ مفهومی در قصاید ناصرخسرو»، *پژوهشنامهٔ ادب غنایی*، شمارهٔ ۲۷، دورهٔ ۱٤، صص ٤۱-٦۲.

پورابراهیم، شیرین. (۱۳۸۸). *بررسی زبان‌شناختی استعاره در قرآن: رویکرد نظریهٔ معاصر (چارچوب شناختی)*، رسالهٔ دکتری رشتهٔ زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه تربیت مدرس.

الحراصی، عبدالله. (۲۰۰۲). *دراسات فی الاستعارة المفهومیة*، الطبعة الثالثة، سلطنة عمان، مؤسسة عمان للصحافة والأنباء والنشر والاعلان.

الخطیب، حسام. (۱۹۹۹). *آفاق الادب المقارن*، عربیاً و عالمیّاً، دمشق: دارالفکر.

راسخ مهند، محمد. (۱۳۸۹). *درآمدی بر زبان‌شناسی شناختی: نظریه‌ها و مفاهیم*، تهران: سمت.

شاملو، احمد. (۱۳۸۱). *مجموعه آثار*، چاپ سیزدهم تهران: مؤسسهٔ انتشارات نگاه.

شفیعی کدکنی، محمدرضا. (۱۳۸۰). *شعر معاصر عرب*، تهران: انتشارات سخن.

فتوحی رود معجنی، محمود. (۱۳۹۰). *سبک‌شناسی نظریه‌ها، رویکردها و روش‌ها*، تهران: سخن.

کوچش، زلتن. (۱۳۹۳). *مقدمه‌ای کاربردی بر استعاره*، ترجمهٔ شیرین پورابراهیم، تهران: سمت.

کوچسس، زولتان. (۱۳۹٤). *استعاره در فرهنگ*، ترجمهٔ نیکتا انتظام، چاپ اوّل، تهران: انتشارات سیاهرود.

لیکاف، جرج؛ جانسون، مارک. (۱۳۹٤). *استعاره‌هایی که با آن‌ها زندگی می‌کنیم*، ترجمهٔ هاجر آقاابراهیمی، تهران: علم.

ماندعلی، آرزو؛ غلامعلی‌زاده، جواد؛ عرب یوسف‌آبادی، فائزه. (۱۳۹٦). «بررسی تطبیقی استعارهٔ مفهومی عشق در اشعار ابن فارض و سلطان ولد»، *پژوهشنامهٔ ادب غنایی*، دورهٔ پانزدهم، شمارهٔ ۲۹، صص ۱۹۳-۲۱۰.

معصومی، علی؛ کردبچه، مریم. (۱۳۸۹). «استعاره‌های هستی‌شناختی در دست‌نوشته‌های کودکان»، *پازند*، دورهٔ ششم، شمارهٔ ۲۲ و ۲۳، صص ۹۹-۷۹.

نجفی، عباس. (۱۳۸۹). *عبدالوهاب البیاتی و احمد شاملو در آینهٔ ادبیات تطبیقی*، پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد رشتهٔ زبان و ادبیات عرب، دانشگاه فردوسی مشهد.

نجفی، عباس؛ بحری، خداداد. (۱٤۰۱). «نشانه‌شناسی عنوان در دیوان «اللیالی کلّها» اثر سعدی یوسف با تکیّه بر رویکرد سوسور»، *نقد ادب معاصر عربی*، دورهٔ دوازدهم، شمارهٔ ۲۲، صص ۹۱-۱۱۷.

یوسف، سعدی. (۲۰۱٤). *الاعمال الشعریّة: اللیالی کلّها*، ج ۱، الطبعة الاولی، بیروت: منشورات الجمل.

یوسف، سعدی. (۲۰۱٤). *الأعمال الشعریّة:حفید أمرئ القیس*، ج ۵، الطبعة الاولی، بیروت: منشورات الجمل.

یوسف، سعدی.(۲۰۱٤). *الاعمال الشعریّة: قصائد الخطوة السابعة*، ج ۷، الطبعة الاولی، بیروت: منشورات الجمل.

Aldridg, A. O. (1969). *Comparative Literature: Matter and Method*. Chicago: Univ. of Illinois Press.

Grady, J. E. (2007). "*Metaphor" in Geeraerts, D. and Cuyckens, H. ed;* The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics; New York: Oxford University Press, pp. 188-213.

Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*, New York: Oxford University Press, Second Edition.

Lakoff, G. (1993). *"The Contemporary Theory of Metaphor"*, in Methafor and Thought, Ed.A.Ontoy , 2nd edit, Londin: Combridge University Press, pp. 257-202.

Remak, H. (1961). "*Comparative Literature,It's Definition and Function", Comparative Literature, Method and Perspective*, Edited by Newton Phelps, Stallknecht and Horst Fernz, Carbondal, Illinois University Press, p.p:3-37.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors We Live By. Chicago: Univ. of Chicago Press.